

Steiner Csilla

Népmese-kincstár mesepedagógiai módszer

„Mivel a gyermeked meghallgatja a mesém, amikor majd megszületik – akár leány, akár fiú –, különleges lesz. Amerre jár, virágoznak majd a mezők, és gyümölcssel lesznek súlyosak a fák; elveszett kincsek megkerülnek, öröm költözik az emberek szívébe, élelemmel telnek meg a raktárak, és az érintésétől visszatérnek az elveszettek hitt lelkek. Bárhol jár, szívesen fogadják; mindenhová elkíséri majd a történelem.”

(részlet egy indiai meséből, idézi Bajzáth, 2014)

A magyarországi paloznaki Mese-központban ismertük meg Bajzáth Mária népmese-pedagógust, a *Népmese-kincstár* módszertanának megalkotóját. Paloznokon mesebeli kacsalábon forgó várban várt ránk, és igazi szak-tudással vezetett a kincs-tárhoz: a népmesék ki-apadhatatlan kincsestá-rához.

A világ első Mesetérapiás Központjában tölthettünk el néhány tartalmas napot. A központ 2010. szeptember 30-án (a népmese napján) nyílt meg. Célja a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyerekeknek lelki támogatást, megerősítést, bátrítást és életviteli segítséget adni. Karitatív alapon működik, 2011 tavaszától fogadja az érkezőket tíznapos turnusokban, gyerekeket hétéves kortól, de akár egész családokat is. Munkájuk alapja a mesélés, amelyet a művészeti nevelés eszközeivel egészítenek ki. Minél több gyermeket szeretnének hozzásegíteni ahhoz, hogy valódi esélye legyen egy kiteljesedett, boldog életre. Hisznek abban, hogy minden gyermek mesehősnek születik, de ahhoz, hogy céljait elérje, a népmesék tanítása szerint: meg kell találnia az „aranyhajszálat”, amely rejtett, még szunnyadó belső erőforrásaihoz vezet. Mindez még nem elég, hosszú az út, amíg – mozgósítva minden erőforrást, kiállva minden próbát – célba ér a hős. Ez a valóságban is gyakran évekig tartó, olykor évtizedes folyamat.

A népmesék évezredek tudását, generációk tapasztalati esszenciáját rejtik. Ehhez a kincshez mesehallgatás közben mindenki hozzáférhet, ezért mesélnek kicsiknek és na-

Bajzáth Mária előadása

gyoknak egyaránt. A Meseközpont Alapítvány különböző helyszíneken, különböző egyetemek, főiskolák hallgatóinak is biztosít gyakorlati lehetőséget. Így lehettünk mi is néhány napig népmesetanoncok, gyakornokok a népmesekincstárban. Megtapasztalhattuk, hogyan lehet élővé tenni a gyermekotthonokban, az intézményes nevelés színterein (bölcsődében, óvodában, iskolában) és családok hétköznapijaiban a mesélést, a mesepedagógia szemlé-

letét és gyakorlatát. Minden alkalommal kedves gyermekdalokkal, mondókákkal, népi gyermekjátékokkal hangolódunk a napi tevékenységre, majd meséltünk: mesélt nekünk Mária, meséltünk egymásnak párban, csoportban, és rácsodálkoztunk egymás történeteire. Ezeken a tevékenységeken mindenki megtalálta a saját meséjét, a saját élettörténetét és a neki szóló élet-üzenetet. Sokan közülünk átkeretezték az élettörténetüket, volt bátorságuk másokkal is megosztani azt, s így megtapasztalták a történetmesélés gyógyító hatását is. A paloznaki mesevárban mintha megállt volna az idő: akár a mesehős, aki sohasem siet, nekünk is volt időnk a mesék szárnyán megpihenni, magunkba szállni, és megtapasztalni a csodát: „Csodák ott történnek, ahol az ember várni tud. [...] Ahol valaminek valóban növekednie kell, annak türelmes várakozásra van szüksége.” (Anselm Grün). A mesekincstárban töltött idő bölcsébbé, módszertani kultúrában fejlettebbé tett bennünket.

A Népmesekincstár mesepedagógiai módszer lényege: rendszeresen ismétlődő mesemondás és mondókázás, a pedagógus közös játéka, tánca, éneklése a gyerekekkel, amely minden résztvevő számára élményt és örömforrást jelent. Fontos szerepet kap a mozgás, a kézművesség, az alkotás, a párbeszéd minden formája, az érzékszervek, érzékelés fejlesztése, valamint a kapcsolatkeresés a minket körülölelő világgal, a négy elemmel: földdel, vízzel, tűzzel és levegővel. Ezek a tevékenységek a gyerekeket a mesék kapujához vezetik, amelyen belépve mindenki megtalálhatja a mese – számára érvényes, neki szóló – üzenetét. A tevékenységek célja az is, hogy segítségükkel megismerjék önmagukat, felfedezzék az összefüggéseket a világban, képesek legyenek ebben a rendszerben önmagukat elhelyezni, kapcsolódni másokhoz és megtalálni a saját helyüket (Bajzáth, 2015, 7.).

A népmeseinkcstár mesepedagógiai módszer alapját a mesehallgató gyerekek életkori sajátosságai, az őket foglalkoztató kérdések és a mesék összekapcsolása képezi. Ezt egészítik ki a mondókák, népi játékok, népdalok, találós kérdések, azokkal a kompeten-ciaterületekkel összekötve, amelyek egy-egy komplex, átlagosan 20–45 perces mesefog-lalkozással fejleszthetők. „A cél tehát nem az, hogy időre szabott, kötelezően x elemű és y ideig tartó foglalkozástervet valósítsunk meg: emlékezetes, örömteli, felszabadult pilla-natokat szeretnénk nyújtani. Arra törekedjünk, hogy minden gyerek jól érezze magát, és biztonságos körülmények között, örömmel hallgasson mesét, énekeljen, játsszon, alkos-son. A mese és a játék sosem lehet kötelező!” (Bajzáth, 2015, 8.). A jó meséléshez elen-gedhetetlen az idő, a türelem, nyitott szív, biztonságos hely. A mesék megbeszélésre, a ta-nulság levonására nincs szükség. A mese nem arra való, hogy elmondjuk, aztán elkez-djük boncolgatni. Sokféle szöveg van, amin keresztül szövegértést lehet követni. Abban a pillanatban, amikor elkezdjük kérdezni a tanulságot, azt a belső képalkotást akadályoz-zuk meg, amiért mesélni érdemes. A népmese arra való, hogy valaki meghallgassa, been-gedje a szívébe, és hagyja hatni. Nem beszélgetünk a meséről, hanem meséljük azt. Nem eljártsszuk a mesét, hanem játszunk. Nem átéljük, hanem megéljük.

A gyerekek szívesen mennek-mendélgének a népmesék hőisével. A mese emberi problémákra, élethelyzetekre ad választ. A népmeseinkcstár mesepedagógia, a rengeteg lehetséges útból csak az egyik ösvény a meséléshez. A legfontosabb, amit gyerekeinknek adhatunk, a tudás arról, hogy a világban rend van, amelyben a jó győz, és a rossz elnyeri büntetését. Ennek a rendnek része az is, hogy ők is hőssé válhatnak a saját életükben. A gyerekek folyamatosan keresik magukban és a világban a hőst, mint ahogyan a varázsla-tot és a csodát is, ezért van szükségük naponta a mesék adta bizonyosságra: „hogy sem-mi sem lehetetlen, hogy a célokért érdemes elmenni a Fekete–tenger legsötétebb szigeté-ig, mert vár valahol a világon a legszebb szép, a legjobb jó.” (Bajzáth, 2014, 228.)

Bajzáth Mária (2016) szerint az a gyerek, akinek mesélnék, képes történeteket meg-hallgatni és követni (összpontosít, figyel), gazdagodik a szókinccse. Ha minden nap hall-gat mesét, másfél évvel jár azon kortársai előtt, akik nem hallgatnak mesét, fejlődik az elemző, rendszerező, szövegértő képessége. A mese sokféleképpen gyógyít. Azok a gye-rekek, akik gyakran hallgatnak mesét, kevésbé betegszenek meg. Rengeteg a képesség-zavaros gyermek: összekeverednek a képek. A mese ne nézett legyen, a külső képek arra szocializálnak bennünket, hogy elkezdjünk egyformán gondolkodni. Veszélyes út, hisz Hófehérkét mindenki sárga–kék ruhában képze-li el. Akinek nincs képzelőereje, nem tudja elképzelni, mi lesz holnap, nem tud tervet szőni, hogy kijusson a bajból. A mese ab-ban segít, hogy történeté tudjuk rendezni a saját életünket. A gyermek a mesékben fel-fedezi a saját aggodalmait, és megtanulja azokat legyőzni. Ez a bátorság, amellyel a gyer-mek képes érzéseit legyőzni, olyan pozitív légkörben alakul ki, amelyben ráébred arra, hogy a veszélyes időket át lehet szenvedni, és túl lehet élni. A népmesékkal odaadjuk a gyerekeknek a valóság megismerésének egyik csodálatos eszközét, más úton nem megsze-rezhető tapasztalatok és információk megszerzésére adunk módot. Megerősíthetjük az önbizalmát, önismeretét, pozitív énképét, életbátorságát. Mesehallgatás közben és a ta-

nulásban is nélkülözhetetlen erőforrások aktivizálódnak: pl. képzelet, a képalkotó képesség stb.

Egy könyvből elmesélt mese is rengeteget adhat a gyermeknek, szükség van rá, sőt családban vagy az intézményes nevelés keretei között nélkülözhetetlen. A jó mese szükségszerűségének felismeréséből született a Népmesekincstár hét kötetből álló sorozata, s a hozzá kapcsolódó két módszertani kötet, amely Bajzáth Mária mesepedagógus munkája.

Bajzáth Mária öt korosztálynak gyűjt meséket a világ népmeséi közül: 0–4 éves, 4–6 éves, 6–8 éves, 8–10 éves gyerekeknek és a 11 éven felülieknek. Ebből is látszik, hogy mesélőként kimeríthetetlen kincsestár áll a rendelkezésünkre. Ilyen tudással a birtokunkban bátrabban mesélünk a gyermekeinknek, tanítványainknak. Köszönjük a lehetőséget, és hálásak vagyunk a tartalmas együttlétért, „tele tarisznyával” tértünk haza, bőséges útravalóval gazdagodtunk.

Irodalom

Bajzáth Mária (2014): *Itt vagyok, ragyogok!* Népmesék a világ minden tájáról 0–4 éveseknek. Kolibri Kiadó, Budapest, 151.

Bajzáth Mária (2014): *Járom az új váramat!* Népmesék a világ minden tájáról 4–6 éveseknek. Kolibri Kiadó, Budapest, 228.

Bajzáth Mária (2015): *Mesefoglalkozások gyűjteménye 1.* Pedagógusoknak. Kolibri Kiadó, Budapest, 7–8.

Bajzáth Mária (2016): *Így megyek az iskolába.* Népmesék a világ minden tájáról 6–8 éveseknek. Kolibri Kiadó, Budapest.